

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 17 och 19 § i lagen om studiestöd

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om studiestöd ändras. I propositionen föreslås att man avstår från att föräldrarnas inkomster påverkar studiepenningens grundbelopp och bostadstillägg, om den studerande är yngre än 18 år och bor någon annanstans än hos sin förälder. Enligt förslaget ska en självständigt boende studerande som är yngre än 18 år därmed utan behovsprövning som grundar sig på föräldrarnas inkomster få studiepenningens grundbelopp (101,74 euro/mån.) och bostadstillägg. Därtill föreslås att inkomstbegreppet gällande studerande ändras så att stipendier inte längre ska beaktas som inkomst i studiestödet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
MOTIVERING	3
1 Nuläge.....	3
2 Bedömning av nuläget	5
3 Alternativ	6
4 Föreslagna ändringar.....	7
5 Propositionens konsekvenser	8
6 Beredningen av propositionen	9
7 Samband med andra propositioner.....	10
8 Ikraftträdande.....	10
9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	10
LAGFÖRSLAG	13
Lag om ändring av 17 och 19 § i lagen om studiestöd	13
BILAGA	15
PARALLELLTEXTER	15
Lag om ändring av 17 och 19 § i lagen om studiestöd	15

MOTIVERING

1 Nuläge

Studiestöd

Studiepenningens belopp är 0—325,28 euro i månaden beroende på den studerandes ålder, boendeform och eventuella vårdnadskap för ett barn. Studiepenning beviljas dock inte en studerande för vars uppehälle det betalas barnbidrag enligt lagen om barnbidrag (796/1992) eller motsvarande förmån från utlandet. Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder, samt när studiepenning och bostadstillägg beviljas, om den studerande är yngre än 18 år.

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning. Borgen för lånet beviljas också en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder, för vars underhåll betalas barnbidrag och som på basis av sina föräldrars inkomster är berättigad till studiepenning. Beloppet på statsborgen för en studerande som fyllt 18 år är 650 euro i månaden. För en studerande som inte fyllt 18 år är statsborgen 300 euro i månaden. För den som studerar utomlands är bostadstillägget 800 euro per månad.

Tabell. Studiestöd på andra stadiet

	Studiepenning, €/mån.	Förhöjning p.g.a. små inkomster €/mån	Inverkar föräldrarnas inkomster? Andra stadiet	Statsborgen för studielån, €/mån.	Sammanlagt, inklusive studielån (max. €/mån
Vårdnadshavaren för minderårigt barn	325,28	-	Påverkar inte	650	975,28
Myndiga studerande som bor självständigt	250,28	-	Påverkar inte	650	900,28
Studerande som inte fyllt 18 år och bor självständigt	101,74	0—101,74	kan höja eller sänka: 0 — 203,48 e/mån	300	503,48
Studerande som fyllt 20 år och bor hos sin förälder	81,39	0—101,74	kan höja: 81,39 — 183,13 e/mån	650	833,13
Studerande i åldern 17— 19 år som bor hos sin förälder	38,66	0—59,01	kan höja eller sänka: 0 — 97,67 e/mån	300 (17-åring) 650	397,67 (17-åring) 747,67

Stöd för boendet

En studerande kan få allmänt bostadsbidrag för boendeutgifter enligt lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014). Beloppet påverkas av hushållets storlek, inkomster och boendeutgifter samt. Allmänt bostadsbidrag är ett bidrag som är avsett för hela hushållet och påverkas av inkomsterna för samtliga personer som ingår i hushållet. Godtagbara boendeutgifter inom ramen för det allmänna bostadsbidraget varierar beroende på boningsorten.

Bostadstillägg beviljas studerande som studerar utomlands eller i landskapet Åland (210 €/mån) samt studerande som bor på elevhem och studerar på en avgiftsbelagd linje vid folkhögskolor, idrottsutbildningscenter eller Sameområdets utbildningscentral (88,87 €/mån). Bostadstillägget är individuellt och utbetalas på schablonmässiga grunder som en del av studiestödet, och det påverkas inte av inkomsterna för övriga medlemmar av hushållet. Däremot betalas studiestödets bostadstillägg endast för den studietid som berättigar till studiestöd, vilket i regel betyder nio månader om året. Allmänt bostadsbidrag betalas i princip för varje månad.

I överensstämmelse med etablerad praxis för allmänt bostadsbidrag anses minderåriga barn i allmänhet ingå i samma hushåll som föräldrarna. Därmed kan ett sådant barn inte få bostadsbidrag som ett självständigt hushåll, om han eller hon inte har förvärvsinkomster, motsvarande inkomst eller inkomst i form av förmåner som ersätter dessa till den grad att han eller hon kan anses försörja sig själv och svara för sina egna boendeutgifter. Behovsprövningen av bostadsbidraget är sammankopplad med behovsprövningen av studiestödet på så sätt att minderåriga studerande som bor självständigt beviljas bostadsbidrag om de får studiestöd. Också enbart rätt till statsborgen för studielån räcker för att få bostadsbidrag.

De maximala boendeutgifterna för allmänt bostadsbidrag i Finland för ensamboende varierar beroende på kommungrupp från 344 euro till 508 euro i månaden. Därmed är bostadsbidraget för en ensamboende högst 275—406 euro i månaden. För ett hushåll bestående av en ensamboende studerande som är yngre än 18 år var det genomsnittliga bostadsbidraget läsåret 2017—2018 ca 280 euro i månaden.

Utkomststöd

Ett minderårigt barn kan söka om utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997), om han eller hon studerar och bor separat från sina föräldrar och om föräldrarna underlåter att sköta sin försörjningsplikt. Utkomststödet är inte avsett för långvarig finansiering av studierna, så i allmänhet förutsätts studerande som fyllt 18 år ansöka om studielån. Detta krävs inte av personer som är under 18 år. Enligt Folkpensionsanstaltens anvisningar om utkomststöd, kan man inte kräva av en myndig studerande att han eller hon ska lyfta studielån för studier som inte leder till ett yrke, om detta skulle medföra ett oskäligt slutresultat med avseende på den sökandes livssituation (t.ex. på grund av svår sjukdom eller eftervården efter barnskyddet).

Stipendiens inverkan på studiestödet

En studerande kan under ett kalenderår utöver studiepenning ha andra skattepliktiga inkomster och stipendier som är avsedda att trygga utkomsten till ett belopp som kallas fribelopp. Med en studerandes skattepliktiga inkomst avses när lagen om studiestöd tillämpas det som i inkomstskattelagen (1535/1992) förskrivs om skattepliktig kapitalinkomst och skattepliktig förvärvsinkomst. I inkomstskattelagen jämställs sådana inkomster som en studerande haft utomlands med de skattepliktiga inkomster som avses i inkomstskattelagen, om motsvarande inkomst i Finland hade varit skattepliktig. Enligt Folkpensionsanstalten hade 1 354 stödtagare i inkomstkontrollen 2016 underrättat FPA om stipendier. Stipendierna som togs i beaktande

uppgick i snitt till 2 225 euro. I inkomstkontrollen beaktas därtill de utgifter om stipendier som fås från Skatteförvaltningen. FPA har uppskattat att ca 3000 personer som får studiestöd årligen får stipendier och att stipendieinkomsterna för 600—700 stipendiernas del överskrider den s.k. årsinkomsten.

Stipendier beaktas i studiestödet. I praktiken påverkar ett stipendium studiestödet, om årsinkomsten överskrider på grund av det. För närvarande kan man i inkomstkontrollen från den studerandes stipendium dra av vissa godtagbara särskilda utgifter, och till denna del påverkar stipendierna inte alls studiestödet. Kriteriet för huruvida det handlar om särskilda utgifter handlar om huruvida det handlar om utgifter som är vanliga och karakteristiska för de flesta studerande eller inte. Endast avvikande utgifter kan dras av. Till exempel kostnader för inköp av idrottsredskap eller motsvarande hobbyredskap eller för särskilda studie- eller forskningsinstrument, för studie- eller träningsresor utomlands eller för terminsavgifter kan dras av. Inköp av en dator eller andra vanliga utgifter för studierna godtas inte som särskilda avdrag. Om en studerande delvis eller helt använder stipendiet för särskilda utgifter, ska han eller hon specificera dessa utgifter för Folkpensionsanstalten. I så fall undersöker Folkpensionsanstalten vilka av de särskilda utgifterna som kan dras av från stipendiet, och meddelar den studerande vilken andel av stipendiet som beaktas som inkomst i inkomstkontrollen. Läromedel, avgifterna för studentexamen som gymnasie-studerande ska erlägga, liksom datorer, kalkylatorer och andra smartenheter är vanliga utgifter för studerande, och kan inte dras av från stipendiet. Det är således sällan det går att dra av några särskilda utgifter t.ex. från ett stipendium som en studerande i gymnasiet fått för god studieframgång.

Enligt 15 § i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) ska stipendier och andra motsvarande understöd som inte betalats i syfte att trygga försörjningen inte beaktas som inkomster när beloppet på bostadsbidraget beräknas. Enligt FPA:s anvisningar om allmänt bostadsbidrag, beaktas stipendier som beviljats för materialanskaffningar eller andra projektstipendier inte som inkomst. Stipendier som beviljats för internationellt studentutbyte anses vara projektstipendier och beaktas alltså inte som inkomst.

2 Bedömning av nuläget

Studiestöd för personer som är yngre än 18 år

För studerande som inte fyllt 17 år får föräldrarna barnbidrag, som inte underställs prövning, och en studerande som bor någon annanstans än hos sin förälder kan utöver bostadstillägg eller bostadsbidrag också få studielån, om han eller hon på grund av föräldrarnas inkomster är berättigad till studiepenning. I så fall måste föräldrarnas sammanlagda inkomster understiga 61 000 euro. När den studerande fyllt 17 år upphör barnbidraget, och eftersom studiestödet är behovsprövat får de flesta inget studiestöd och inte ens ovan nämnda statsborgen för studielån. Från och med 17 års ålder är studiestödet till övervägande del lånebaserat och riktar sig till studerande från familjer med små inkomster. För att få bostadsbidrag behöver den studerande tillgångar för ett självständigt liv, och för det behövs studiestöd. I synnerhet de 17-åringar som bor någon annanstans än hos sin förälder och som på grund av studierna måste bo på en annan ort än föräldrarna, skulle behöva stödet. För närvarande är de tvungna att till största delen täcka levnads- och studiekostnaderna med andra medel. Inte heller läromaterialstillägget kommer dem till del.

Enligt FPA finns det ca 900 självständigt boende studerande som inte fyllt 18 år som får utkomststöd. Av dem är 95 procent 17-åringar. Till den gruppen hör sådana som inte alls får studiestöd och sådana för vilka studiestödet inte räcker till för att täcka levnadskostnaderna. I vissa slags svåra livssituationer, eller för studier som inte leder till ett yrke, behöver en studerande inte lyfta lån. I sådana fall kan en studerande som inte fyllt 18 år behöva utkomststöd,

redan av den anledningen att studiepenningen inte räcker till. För studerande under 18 år som bor självständigt skulle en höjning av studiepenningen därmed minska behovet av utkomststöd och betona studiestödet som prioriterat stöd i relation till utkomststödet. Behovet av utkomststöd skulle minska betydligt, om studiepenningen alltid täckte den studerandes oundgängliga försörjning.

Studiestödet för studerande på andra stadiet i de andra nordiska länderna beviljas i form av studiepenning, håller högre nivå och är inte underställt behovsprövning i samma utsträckning som studiestödet för studerande på andra stadiet i Finland. Studiepenningens belopp i år i Danmark, Norge och Sverige minst på samma nivå som barnbidraget i respektive land och höjs på basis av föräldrarnas inkomster. Studielån beviljas överhuvudtaget inte till minderåriga.

Riksdagens kulturutskott har fäst vikt vid det låga studiestödet för studerande som inte fyllt 18 år (KuUB 11/2017), eftersom det i och med längre avstånd mellan läroanstalterna blir allt vanligare att minderåriga studerande på andra stadiet bor självständigt bildar ett eget hushåll. Den som är under 18 år omfattas visserligen enligt lagen av försörjningsskyldigheten, men vårdnadshavarnas möjligheter att ekonomiskt stödja ett barn som bor självständigt varierar kraftigt. Utskottet ansåg att man genom att stärka ekonomin för en minderårig studerande som bor självständigt kan förbättra förutsättningarna för jämlik utbildning och bidra till att unga inte avstår från att söka till motiverande studier på andra stadiet på grund av familjens oförmåga att betala hyra eller andra ekonomiska omständigheter.

Stipendiernas inverkan på studiestödet

Det anses orättvist att stipendier som är avsedda att uppmuntra till studier beaktas som inkomst som påverkar studiestödet, eftersom stipendiet kan sänka studiestödet för den studerande. En studerande som fått stipendium kan av den anledningen antingen bli tvungen att återbetala studiepenningens överskridande belopp, eller så återkrävs det av honom eller henne när beskattningen är klar. Stipendierna ökar arbetsbördan för Folkpensionsanstalten. Dessutom är praxis ifråga om beaktandet av stipendier lite olika inom ramen för studiestödet respektive bostadsbidraget. Eftersom nivån på studiepenningen är mycket knappt tilltagen för att täcka studie- och levnadskostnaderna, skulle de studerandes ekonomiska förutsättningar för att bedriva studier förbättras och till exempel idrottares förutsättningar för en dubbel karriär främjas om man avstod från att beakta stipendierna.

3 Alternativ

Studiestöd för personer som är yngre än 18 år

De ekonomiska förutsättningarna för en studerande som inte fyllt 18 år att bedriva studier kan främjas antingen genom studiestöd som betalas till den studerande, eller genom att stödja föräldrarna. Ett alternativ som lagts fram är att betala barnbidrag, som inte är behovsprövat, till föräldrar till barn som fyllt 17 år. Att betala barnbidrag för en ny åldersklass skulle emellertid öka statens utgifter med ca 75 milj. euro. Därmed skulle samhällets finansiella bidrag riktas till föräldrarna, och inte medföra något krav på studier, vilket ju är fallet för det nuvarande studiestödets del.

Man kan förbättra studiestödet för 17-åringar genom att höja nivån på studiepenningen och förbättra systemet så det blir mer heltäckande, t.ex. genom att mildra behovsprövningen på grund av föräldrarnas inkomster. Samhällets finansiella stöd skulle fastställas med större konsekvens om man efter det att utbetalningen av barnbidraget upphört skulle betala 17-åriga studerande icke behovsprövad studiepenning till ett belopp som motsvarade beloppet på barnbi-

draget. Därmed skulle studiepenningen liksom för närvarande fortsättningsvis vara behovsprövad för studerande som bor hos sin förälder, eftersom den som bor hos sin förälder inte har lika mycket utgifter som den som bor på egen hand. På sikt vore det motiverat att studiepenningens grundbelopp, eventuellt icke behovsprövat, för 17—19-åriga studerande, som bor hemma hos sin förälder skulle vara detsamma som grundbeloppet för en studerande som är yngre än 18 år och bor självständigt. Därmed skulle studiepenningen vara åtminstone på samma nivå som barnbidraget.

Om villkoret för att få bostadsbidrag för minderåriga studerande inte såsom för närvarande vore att den studerande också får studiestöd, skulle bostadsbidrag beviljas minderåriga studerande på samma sätt som det beviljas andra hushåll med låga inkomster. Om en minderårig studerande dock inte skulle få studiestöd, så är det han eller hon själv eller föräldrarna, som ska stå för de övriga levnadskostnaderna för ett självständigt liv. I så fall är det sannolikt att behovet av utkomststöd skulle öka. Emellertid är utkomststödet inte avsett som den primära stödformen för studerande. Däremot ligger utkomststödet på en högre nivå än studiepenningen, och därför skulle det alternativet öka samhällets utgifter avsevärt mer än vad ett mer heltäckande studiestöd och bostadsbidrag tillsammans skulle göra. Utgifterna för boende skulle öka på ett icke ändamålsenligt sätt, om minderåriga som får bostadsbidrag inte vore tvungna att ha tillräckliga tillgångar för ett självständigt liv för att beviljas det.

Stipendiernas inverkan på studiestödet

Man skulle kunna avstå från att beakta stipendier i behovsprövningen för studiestöd, eftersom stipendiernas inverkan på studiestödet upplevs vara orättvis och för att nivån på studiepenningen är knappt tilltagen. Alternativt skulle man kunna lämna små stipendier och stipendier som ges som utmärkelse utanför behovsprövningen för studiestöd, medan så kallade regelbundna stipendieinkomster skulle anses jämförbara med löneinkomster. Detta skulle komplicera verkställigheten av inkomstkontrollen. Stipendiernas inverkan skulle likaså minska, om man höjde inkomstgränserna för studiestödet. Det enklaste vore dock att helt avstå från att beakta stipendier. I så fall skulle man behandla stipendier som beviljats för materialanskaffningar eller för internationellt studentutbyte på samma sätt inom ramen för studiestödet som man gör inom ramen för bostadsbidraget.

4 Föreslagna ändringar

Syftet med propositionen är att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för studier i synnerhet för 17-åringar som bor självständigt. Den föreslagna ändringen skulle främja tillgängligheten för utbildningen och förbättra försörjningen i synnerhet för de studerande som på grund av studierna är tvungna att bo på en annan ort än sina föräldrar. I syfte att förbättra se studerandes ekonomiska situation och förtydliga inkomstbegreppet föreslås att man avstår från att beakta stipendier som inkomst i studiestödet.

Enligt det föreslagna 17 § 1 mom. ska man avstå från bestämmelserna om stipendier och den studerande får utöver studiepenningen även ha andra skattepliktiga inkomster, som kallas *fribelopp*. Inkomstgränserna vid beräkningen av fribeloppet ändras inte enligt förslaget.

Enligt det föreslagna nya 19 § 1 mom. avstår man från bestämmelsen enligt vilken inkomsterna för föräldrar till andra än högskolestuderandena ska beaktas när studiepenning och bostadstillägg beviljas, om den studerande är yngre än 18 år. Enligt förslaget beaktas föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder.

Enligt gällande 2 mom. har en studerande rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen. Enligt det föreslagna nya 2 mom. har en studerande rätt till studiepenning enligt 11 § 1 mom. 1 punkten, om föräldrarnas skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster är högst 43 000 euro i året. Studiepenningen minskas med fem procentenhet för varje helt belopp på 1 070 euro med vilket inkomsterna överskrider inkomstgränsen. Inkomstgränsen och inkomstintervallen ska enligt förslaget tillämpas då man beviljar studiepenning enligt 11 § 1 mom. till studerande som är yngre än 20 år och bor hos sin förälder.

I och med den föreslagna ändringen skulle studerande som inte fyllt 18 år och som bor självständigt utan behovsprövning få studiepenningens grundbelopp (101,74 €/ mån.) som nämns i 11 § 1 mom. 2 punkten, samt rätt till statsborgen för studielån, vilket skulle göra det möjligt för dem att också få bostadsbidrag. Studiestödet kan fortfarande höjas enligt 11 § 2 mom. på grund av föräldrarnas små inkomster. Samtidigt slopas föräldrarnas inverkan på bostadstillägget, då det är frågan om studerande behöver bostadstillägg och som är under 18 år och bor på internat, utomlands eller på Åland. Dessa studerande får 88,87 euro i bostadstillägg till fullt belopp per månad om de bor på internat, och 210 euro i månaden utan nedsättningar om de bor utomlands eller på Åland.

5 Propositionens konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser

Propositionen skulle öka utgifterna under momentet studiestöd och bostadstillägg 29.70.55 i statsbudgeten med sammanlagt 0,930 miljoner euro år 2019 och med 1,86 miljoner euro i året från och med år 2020. Nya stötagare som skulle få studiepenning uppskattas bli sammanlagt högst 2000 studerande, som redan bor självständigt. De som redan nu får sänkt studiepenning (800) skulle få studiepenningens grundbelopp till fullt belopp (101,74 euro/mån.). Fördelat över hela året skulle utgifterna öka med 1,86 miljoner euro ((101,74 €/mån. x 8 mån. x 2 000 + 40 €/mån. x 8 mån. x 800). Den föreslagna utgiftsökningen kan täckas inom den budgetram som reserverats för studiestödet för 2019—2022.

För 17-åriga studerande som bor självständigt skulle studiepenningen efter lindringen av behovsprövningen i snitt höjas med 40 euro i månaden. De nya stötagarna skulle få studiepenningens grundbelopp utan behovsprövning (101,74 €/ mån.). Att avstå från behovsprövningen för studiepenningens grundbelopp är motiverat, för att 17-åriga studerande som bor självständigt inte ska bli helt utan finansiellt stöd från samhällets sida. Dessutom föreslås självständigt boende studerande kunna få allmänt bostadsbidrag. Beloppet varierar bland annat enligt kommungrupp.

Det finns ca 120 studerande som bor på internat och inte fyllt 18 år som har rätt till bostadstillägg. Att inte länge beakta föräldrarnas inkomster skulle höja bostadstillägget för dem med ca 23 euro i månaden. Dessutom skulle bostadstillägget för minderåriga studerande som bedriver studier utomlands eller på Åland (70) i snitt höjas med 20 euro i månaden. För bostadstillägget har reserverats 20 miljoner euro, och det är inte nödvändigt att föreslå tilläggsanslag på grund av så här små ändringar.

Eftersom endast studiepenningens grundbelopp inte täcker levnadskostnaderna, antas ändringen inte öka antalet 17-åriga studerande som bor självständigt. Dessutom skulle stödet för skolresor dämpa intresset för att flytta hemifrån. Enligt statistiken över bostadsbidraget finns det ca 2 300 hushåll där stödmottagaren eller dennes make är en 17-årig studerande som får studi-

estöd. Av dem får 1 500 studiepenning. Det finns 5 200 studerande 18-åriga studerande som bor självständigt och får både studiepenning och bostadsbidrag. Av 17-åringarna handlar det om uppskattningsvis mindre än hälften av antalet 18-åringar, vilket betyder att det utöver de nuvarande 1 500 skulle kunna finnas till exempel 1 400 nya bostadsbidragstagare. Detta skulle innebära att utgifterna för bostadsbidraget skulle öka med uppskattningsvis 2 miljoner euro (280 x 10 mån. x 1 400). År 2019 skulle utgifterna för bostadsbidrag öka med uppskattningsvis 2 milj. euro, och från och med 2020 med 4 miljoner euro.

Att slopa behovsprövningen för studiepenningens grundbelopp för studerande som är yngre än 18 år som bor självständigt skulle minska FPA:s utgifter för utkomststödet. Därtill skulle det uppstå inbesparingar i utkomststödet på grund av att det finns studerande som även täckt sina boendekostnader med utkomststöd, eftersom de på grund av att de inte fått studiestöd inte heller haft rätt till bostadsbidrag. Besparingen i utkomststödet vore några hundra tusen euro, men det är svårt att göra en exakt beräkning på grund av att statistiken inte är entydig.

Om man slopar beaktandet av stipendier när det gäller studiestödet, återspeglas detta med en viss fördröjning i utgifterna för studiestödet. För närvarande minskar stipendierna utgifterna för studiestödet med ca 300 000 euro. Om behovsprövningen mildrades, skulle det innebära att en del av beloppet på uppskattningsvis 300 000 euro inte skulle återbetalas år 2020, och den resterande delen inte skulle återkrävas år 2021. Dessutom skulle uppskattningsvis 600—700 studerande som får stipendium skulle få studiepenning för i snitt två månader mer än nu per år

Konsekvenser för myndigheterna

Ändringarna måste beaktas i informationen till kunderna, såsom i beslutstexter, kundbrev samt i kommunikationen på nätet angående studiestödet. Slopandet av behovsprövningen för studiepenningens grundbelopp för under 18-åringar som bor självständigt minskar behovet av utkomststöd för familjer med små inkomster och det arbete som behovsprövningen förorsakar såväl för Folkpensionsanstalten som för kommunens del. Att avstå från att beakta den studerandes stipendier minskar arbetsmängden inom inkomstkontrollen vid Folkpensionsanstalten.

Samhälleliga konsekvenser

Propositionen främjar de kulturella rättigheterna enligt 16 § i grundlagen om lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Propositionen främjar jämlika förutsättningar till utbildning på andra stadiet och skulle förbättra studiestödets sporrande effekt, jämfört med andra minimiförmåner

6 Beredningen av propositionen

Förslaget om att mildra behovsprövningen för studiestödet var delvis aktuellt under beredningen av planen för de offentliga finanserna för 2019—2022 och i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd samt av en del andra lagar i anslutning till den. Förslaget att mildra behovsprövningen av studiepenningens grundbelopp för studerande som inte fyllt 18 år har rönt understöd på bred front. Finansministeriet anmärkte dock att det inte finns finansiering för förslaget och att behovet av tilläggsanslag särskilt gäller bostadsbidraget. Folkpensionsanstalten föreslog i sitt remissyttrande att man bör avstå från att beakta stipendier.

RP 234/2018 rd

Beredningen av propositionen fortsatte och förslaget om ändring av 17 och 19 § i lagen om studiestöd har varit på remiss, och kan därmed lämnas till riksdagen i anslutning till regeringens kompletterande budgetproposition. Begäran om yttrande skickades till justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Kommunförbund, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Finlands Gymnasistförbund rf, Finlands studerandekårens förbund – SAMOK rf, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry, Finlands Studentkårens förbund (FSF) rf samt till Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE rf. Samtliga remissinstanser med undantag för justitieministeriet och finansministeriet, inlämnade ett yttrande.

Samtliga remissinstanser understödde de föreslagna ändringarna. Ändringarna ansågs förtydliga studiestödssystemet samt förenhetliga kriterierna för beviljande av studiestöd till studerande som inte fyllt 20 år och bor självständigt. Förslaget att avstå från att beakta stipendier och därmed lindra behovsprövningen av studiestödet ansågs motiverat i syfte att förbättra de studerandes försörjning. Att inte underställa studiepenningens grundbelopp för studerande som är yngre än 18 år (101,74 euro/mån.) prövning ansågs likaså motiverat, eftersom man därigenom skulle bereda minderåriga studerande mer jämlika studiemöjligheter. Den föreslagna ändringen skulle göra det möjligt för sådana studerande att få bostadsbidrag mer heltäckande än för närvarande och skulle betona studiestödets prioritet i relation till utkomststödet.

Finlands Kommunförbund påpekade i sitt yttrande att otillräcklig finansiering utgör ett allvarligt hot mot anordnandet av utbildning på andra stadiet (gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen) och därmed också deltagandet i den. Att den statsandelsfinansiering utbildningsanordnarna får är tillräcklig är helt centralt med tanke på att utbildningen ska vara tillgänglig.

7 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till en proposition som kompletterar budgetpropositionen för 2019 och avses bli behandlad i samband med den.

Till riksdagen har lämnats regeringens proposition med förslag till ändring av lagen om studiestöd och vissa lagar i anslutning till den (RP 171/2018 rd), där det föreslås att 19 § 2 mom. i lagen om studiestöd ändras så att en studerande har rätt till studiepenning enligt 11 § 1 mom. och bostadstillägg enligt 14 §, om föräldrarnas skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster är högst 43 000 euro i året. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procentenhet för varje helt belopp av 1 070 euro som överskrider inkomstgränsen.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen i regeringens proposition 171/2018 rd ska de föreslagna ändringarna i 19 § 2 mom. träda i kraft den 1 januari 2019. I 19 § 2 mom. föreskrivs om nya inkomstgränser för föräldrarna. I denna proposition föreslås nya ändringarna i 19 § 1 mom. och 2 mom. om grunderna för beaktande av föräldrarnas inkomster från och med den 1 augusti 2019.

8 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. Bestämmelsen i 19 § föreslås dock träda i kraft först den 1 augusti 2019. Vid inkomstkontrollen som görs före 2021 och som gäller tiden före år 2019 tillämpas 17 § 1 mom. i dess lydelse vid denna lags ikraftträdande.

9 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 16 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs att det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin för-

måga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Enligt 19 § 4 mom. i grundlagen ska det allmänna även främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende. Enligt 6 § 2 mom. i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av bl.a. ålder eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

I propositionen föreslås det att studiestödslagen ändras så att man avstår från att föräldrarnas inkomster inverkar nedsättande vid beviljande av studiestöd och bostadstillägg för studerande som är yngre än 18 år och bor någon annanstans än hos sin förälder. Den föreslagna lagändringen innebär att föräldrarnas inkomster inte inverkar nedsättande på studiepenningens grundbelopp (101,74 €/mån.) eller på bostadstillägget, vilket skulle förbättra försörjningen för en studerande som är yngre än 18 år och bor självständigt under den tid han eller hon bedriver heltidsstudier och möjliggöra att han eller hon dessutom kan beviljas bostadsbidrag. Ett villkor för att en studerande som är yngre än 18 år ska få bostadsbidrag är enligt gängse praxis att han eller hon får studiestöd eller har andra tillräckliga tillgångar för ett självständigt liv. Propositionen mildrar behovsprövningen för studiestöd så att en studerande som är yngre än 18 år och bor självständigt föreslås få studiepenningens grundbelopp och bostadstillägg utan behovsprövning på samma sätt som högskolestuderande som är yngre än 18 år kan få det.

Enligt 19 § i lagen om studiestöd kan föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande inverka nedsättande när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder. För studerande som är yngre än 20 år och bor hos sina föräldrar kan studiepenningen dock höjas på samma sätt på samtliga utbildningsstadier på grund av föräldrarnas små inkomster (11 § 2 mom.). Efter den föreslagna ändringen skulle behovsprövningen för studerande vid högskolor respektive på andra stadiet endast skilja sig från varandra genom att föräldrarnas inkomster för studerande på andra stadiet skulle kunna inverka nedsättande på den studerandes studiepenning till grundbelopp, medan högskolestuderande fortfarande skulle få studiepenningens grundbelopp utan behovsprövning. Det finns ytterst få högskolestuderande som inte fyllt 20 år och som bor hos sin förälder som får studiepenning, vilket beror på att de allra flesta fyller 19 år samma år de avlägger studentexamen och de flesta på grund av det begränsade antalet stödmånader för vilka man får studiestöd för högskolestudier börjar lyfta studiestöd för dem först när de bor självständigt. Däremot är de flesta studerande som inte studerar vid en högskola under 20 år, så att avstå från behovsprövningen som grundar sig på föräldrarnas inkomster för studerande som är 18–19 år och bor hos sin förälder skulle medföra att budgetanslagen skulle öka avsevärt. Enligt 3 § i lagen om underhåll för barn (704/1975) svarar föräldrarna för kostnaderna för barnets utbildning även när barnet fyllt 18 år, om detta prövas skäligt. I det fallet beaktas särskilt barnets anlag, utbildningstiden och kostnaderna för utbildningen samt barnets möjligheter att efter avslutad utbildning självt svara för kostnaderna för sin utbildning.

Behovsprövningen som grundar sig på föräldrarnas inkomster har under de senaste åren gradvis mildrats och förenhetligats på grund av statsfinansiella skäl. Senast slopades beaktandet av föräldrarnas inkomster för självständigt boende studerande på andra stadiet i åldern 18–19 år för studiestödets del den 1 januari 2018. Därmed är behovsprövningen grundad på föräldrarnas inkomster numera likadan för alla självständigt boende studerande som är myndiga på samtliga utbildningsstadier. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande GrUU 26/2013 rp om regeringens proposition 116/2013, att reformerna för att förenhetliga behovsprövningsgrunderna för studerande på olika utbildningsstadier bör påskyndas.

Regeringen anser i det som följer att det för att sporra till utbildning är motiverat att mildra behovsprövningen för studerande som inte fyllt 18 år och som bor självständigt, eftersom en studerande som bor självständigt i regel har större levnadskostnader på grund av att han eller hon har ett eget hushåll jämfört med en studerande som bor hos sin förälder, och eftersom lev-

RP 234/2018 rd

nads- och boendekostnaderna för en studerande som är under 18 år och bor självständigt inte avviker från motsvarande kostnader för en studerande som fyllt 18.

I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om studiestöd har beaktats villkoret i 80 § 1 mom. i grundlagen att bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Enligt regeringens uppfattning innehåller den föreslagna lagen inga sådana begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna som innebär att propositionen inte skulle kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 17 och 19 § i lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om studiestöd (65/1994) 17 § 1 mom. och 19 §, sådana de lyder, av dem 17 § 1 mom. i lag 52/2011 och 19 § i lag 960/2017 och / , som följer:

17 §

Hur studerandens egna inkomsters inverkar på studiepenningen och bostadstillägget

En studerande kan under ett kalenderår utöver studiepenning ha andra skattepliktiga inkomster till ett belopp som kallas fribelopp. Fribeloppet räknas så att den studerande kan ha

- 1) inkomster upp till 660 euro för varje månad för vilken han eller hon har fått studiepenning eller bostadstillägg, samt
 - 2) inkomster upp till 1 970 euro för varje månad för vilken han eller hon inte har fått studiepenning eller bostadstillägg.
-

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller får försörjarförhöjning till studiepenningen. Om föräldrarna är frånskilda eller varaktigt bor åtskilda till följd av söndring, beaktas bara inkomsterna för den förälder som den studerande bor eller senast har bott hos. Om den studerande är yngre än 18 år och försörjs av sin förälder och förälderns nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning enligt 11 § 1 mom. 1 punkten, om föräldrarnas sammanlagda skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster är högst 43 000 euro i året. Studiepenningen minskas med fem procentenhet för varje helt belopp på 1 070 euro med vilket inkomsterna överskrider inkomstgränsen.

RP 234/2018 rd

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 19 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2019. Vid inkomstkontrollen som görs före år 2021 och som gäller tiden före år 2019 tillämpas 17 § 1 mom. i dess lydelse vid ikraftträdandet av denna lag.

Helsingfors den 15 november 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Europa-, kultur- och idrottsminister Sampo Terho

Lag

om ändring av 17 och 19 § i lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om studiestöd (65/1994) 17 § 1 mom. och 19 §,
sådana de lyder, av dem 17 § 1 mom. i lag 52/2011 och 19 § i lag 960/2017 och / ,
som följer:

Gällande lydelse

17 §

Hur studerandens egna inkomsters inverkar på studiepenningen och bostadstillägget

En studerande kan under ett kalenderår utöver studiepenning ha andra skattepliktiga inkomster och stipendier som är avsedda att trygga utkomsten till ett belopp som kallas fribelopp. Stipendier som kompletterar studiestödet och är avsedda för studerandebutbyte utomlands beaktas inte. Fribeloppet räknas så att den studerande kan ha

1) inkomster *uppgående* till 660 euro för varje månad för vilken han eller hon har fått studiepenning eller bostadstillägg, samt

2) inkomster *uppgående* till 1 970 euro för varje månad för vilken han eller hon inte har fått studiepenning eller bostadstillägg.

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder, *samt när studiepenning och bostadstillägg beviljas, om den studerande är yngre än 18 år*. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller får försörjningsförhöjning till studiepenningen. Om

Föreslagen lydelse

17 §

Hur studerandens egna inkomsters inverkar på studiepenningen och bostadstillägget

En studerande kan under ett kalenderår utöver studiepenning ha andra skattepliktiga inkomster till ett belopp som kallas fribelopp. Fribeloppet räknas så att den studerande kan ha

1) inkomster *upp* till 660 euro för varje månad för vilken han eller hon har fått studiepenning eller bostadstillägg, samt

2) inkomster *upp* till 1 970 euro för varje månad för vilken han eller hon inte har fått studiepenning eller bostadstillägg.

19 §

Beaktande av föräldrarnas inkomster

Föräldrarnas inkomster då det gäller andra studerande än högskolestuderande beaktas när studiepenning beviljas, om den studerande är yngre än 20 år och bor hos sin förälder. Inkomsterna beaktas till utgången av den kalendermånad som föregår den månad under vilken åldersgränsen uppnås. Föräldrarnas inkomster beaktas dock inte, om den studerande är gift eller får försörjningsförhöjning till studiepenningen. Om föräldrarna är fränskilda eller varaktigt bor åtskilda till följd av söndring, beaktas bara inkomsterna

RP 234/2018 rd

Gällande lydelse

föräldrarna är frånskilda eller varaktigt bor åtskilda till följd av särboförhållande, beaktas bara inkomsterna för den förälder som den studerande bor eller senast har bott hos. Om den studerande är yngre än 18 år och försörjs av sin förälder och *dennas* nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning och bostadstillägg till fullt belopp, om föräldrarnas sammanlagda nettoförvärvs- och nettokapitalinkomster enligt 30 § i inkomstskattelagen är högst 40 800 euro per år. Studiepenningen och bostadstillägget minskas med fem procent för varje helt belopp av 1 010 euro som överskrider inkomstgränsen.

Föreslagen lydelse

för den förälder som den studerande bor eller senast har bott hos. Om den studerande är yngre än 18 år och försörjs av sin förälder och *föräldrarnas* nya äkta make i deras gemensamma hem, beaktas även den nya äkta makens inkomster.

En studerande har rätt till studiepenning enligt 11 § 1 mom. 1 punkten, om föräldrarnas sammanlagda *skattepliktiga* förvärvs- och kapitalinkomster är högst 43 000 euro i året. Studiepenningen minskas med fem *procentenhet* för varje helt belopp på 1 070 euro med vilket inkomsterna överskrider inkomstgränsen.

Denna lag träder i kraft den 20 . Bestämmelserna i 19 § träder dock i kraft först den 1 augusti 2019. Vid inkomstkontrollen som görs före år 2021 och som gäller tiden före år 2019 tillämpas 17 § 1 mom. i dess lydelse vid ikraftträdandet av denna lag.